

holland festival '70

The serving-women of the castle gradually come into the room, taking their places in silence along the wall and wait. At the moment of Mélisande's death, they fall on their knees. As the aged King leads Golaud out, he remarks that the infant must now live in Mélisande's stead. It is the turn of the poor little creature.

Felix Aprahamian

---

holland festival '70

---

programma

3

Muziek uit Pakistan

Nazakat en Salamat Ali Khan

Amsterdam	Concertgebouw	16 juni	20.15 uur
Leiden	Schouwburg	20 juni	20.15 uur
Scheveningen	Circustheater	26 juni	20.15 uur

Nazakat en Salamat Ali Khan

De gebroeders Ustad Nazakat Ali Khan en Ustad Salamat Ali Khan, die in 1933 respectievelijk 1935 werden geboren zijn vocalisten uit Pakistan met een internationale faam. Zij werden ingewijd in de klassieke muziek door hun vader, Ustad (betekent: Maestro) Vilayet Ali Khan, een bekende vertolker van de Indo-Pakistaanse muziek (niet te verwarren met de bekende sitar-speler Ustad Vilayet Hussain Khan). De twee kunstenaars die met hun begeleiders in het Holland Festival 1970 optreden behoren tot de 'Shyam Gharansi Gharana', een muzikale traditie gespecialiseerd in een zeer strenge en accurate vertolking van de raga's met bijzondere nadruk op twee stijlkenmerken, genaamd gamak en pukar. Gamak is de kunst om opeenvolgende noten meteen speciale stemmodulatie zonder onderbreking te zingen, pukar betekent gezang in de vorm van een invocatie.

De composities die zij gewoonlijk zingen zijn honderden jaren oud en zijn gebaseerd op gedichten in het Perzisch en Urdu. Het zijn meestal lofzangen tot Allah of tot de koning onder wiens bescherming de componist leefde. In de licht-klassieke sfeer vertonen hun thumri's een duidelijke romantische aard en hun keus van raga's is altijd in voorbeeldige harmonie met de tekst.

Nazakat en Salamat Ali Khan debuteerden vorig jaar in ons land met een zeer succesvol optreden in de Westerkerk in Amsterdam en de Eland in Delft. Hun programma in Paradiso werd door de VPRO-televisie uitgezonden. De gebroeders Ali treden meestal op in India, Pakistan en Engeland, maakten onder meer concertreizen naar Perzië en Afghanistan en ondernemen deze zomer een tournee op het Westeuropese vasteland door bemiddeling van de Paradiso-programmaleider Fred Wessels met adviezen van de etnomusicologische afdeling van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Ustad Shaukat Hussain Khan en Ustad Ghulam Mohammed Khan

Nazakat en Salamat Ali Khan worden door twee vermaarde musici begeleid. Shaukat Hussain Khan leerde de kunst van het tabla-spel in de stijl van de Punjab-gharana van Ustad Kadir Bux, die ook leermeester was van Alla Rakha, de bekende begeleider van Pandit Ravi Shankar. Ustad Shaukat Hussain wordt veel gevraagd bij belangrijke concerten in India en Pakistan en treedt veel op voor Radio Karachi in Pakistan.

Ustad Ghulam Mohammed Khan, de begeleider op de sarangi, behoort tot de Delhi-gharana en leerde zijn métier van Ustad Chand Khan. Virtuoso zowel als solist als begeleider, excelleert Ghulam Mohammed werkelijk in het thumri-spel. Ook hij heeft vele concertreizen gemaakt en ook hij treedt vaak op voor Radio Karachi en voor All India Radio in Delhi.

De instrumenten

De tanpura, bespeeld door Nazakat Ali, is een soort luit met vier snaren, onmisbaar in de Indo-Pakistaanse klassieke muziek om het grondaccoord weer te geven.

De svaramandala, bespeeld door Salamat Ali, is een soort cither. De snaren worden gestemd in de toonschaal van de raga en aangeslagen met plectra die bevestigd zijn aan de vingertoppen van de musicus. Het instrument wordt gebruikt om de gezongen noten te ondersteunen.

Tabla is de naam voor de twee handtrommels. Met de linker hand worden lage tonen voortgebracht op de metalen keteltrom, de banya. De rechter hand speelt hogere en scherpere noten op de langwerpige houten trommel, de tabla. De grote variatie aan klanken die deze trommels voortbrengen wordt mede mogelijk gemaakt door een speciale bewerking van de trommelvellen met een zwarte pasta.

De sarangi is een snaar-instrument dat met een strijkstok wordt bespeeld. Het instrument telt drie darmsnaren die variëren in dikte, met daaronder ongeveer 38 metalen resonantie-snaren die zorgen voor de karakteristieke, echoachtige klank van dit instrument. De noten worden voortgebracht door het glijden van de nagels tegen de zijkanten van de hoofdsnaren en dus niet door druk van de vingers op deze snaren zoals bij de verwante westerse instrumenten. De taak van de sarangispeler is het de improvisaties van de zangers op de voet te volgen.

Muziek uit Pakistan

De klassieke muziek van Pakistan verschilt niet van de klassieke muziek van Noord-India; beide behoren tot dezelfde muzikale traditie en cultuur en de grenzen tussen beide gebieden zijn alleen van politieke aard. Deze Indo-Pakistaanse muziek kent een grote verscheidenheid.

Fundamenteel voor een begrip van de klassieke muziek zijn de begrippen 'raga' en 'tala'. Een raga is een melodisch patroon gebaseerd op vijf, zes, zeven of meer noten in de octaaf. De karakteristieke eigenschappen van een raga liggen in het gebruik van deze noten in verschillende combinaties en permutaties in een bepaalde volgorde. Iedere raga heeft een bepaalde stemming of gevoelswaarde, beïnvloed door het uur en het seizoen van de uitvoering en de verbeelding en het improvisatie-vermogen van de musicus. Het ritmisch patroon van de klassieke muziek heet tala en kan van lichte zowel als zware aard zijn. In theorie zijn er meer dan honderd tala's, maar in de praktijk worden er maar een paar gebruikt. De bekendste tala heet tintala, een ritmische cyclus van zestien tellen, verdeeld in vier keer vier teleenheden. Andere bekende tala's zijn ektala (cyclus van twaalf teleenheden verdeeld in driemaal vier) en jhumra, bestaande uit 14 teleenheden verdeeld 3 + 4 + 3 + 4. De vroegste vormen van vocale muziek waren de gezangen uit de Veda's. Oude klassieke vormen die nog bestaan zijn de dhrupad en de dhamar. De improvisaties bij het zingen hiervan worden beperkt door strenge regels. In de

De instrumenten

De tanpura, bespeeld door Nazakat Ali, is een soort luit met vier snaren, onmisbaar in de Indo-Pakistaanse klassieke muziek om het grondaccoord weer te geven.

De svaramandala, bespeeld door Salamat Ali, is een soort cither. De snaren worden gestemd in de toonschaal van de raga en aangeslagen met plectra die bevestigd zijn aan de vingertoppen van de musicus. Het instrument wordt gebruikt om de gezongen noten te ondersteunen.

Tabla is de naam voor de twee handtrommels. Met de linker hand worden lage tonen voortgebracht op de metalen keteltrom, de banya. De rechter hand speelt hogere en scherpere noten op de langwerpige houten trommel, de tabla. De grote variatie aan klanken die deze trommels voortbrengen wordt mede mogelijk gemaakt door een speciale bewerking van de trommelvellen met een zwarte pasta.

De sarangi is een snaar-instrument dat met een strijkstok wordt bespeeld. Het instrument telt drie darmsnaren die variëren in dikte, met daaronder ongeveer 38 metalen resonantie-snaren die zorgen voor de karakteristieke, echo-achtige klank van dit instrument. De noten worden voortgebracht door het glijden van de nagels tegen de zijkanten van de hoofdsnaren en dus niet door druk van de vingers op deze snaren zoals bij de verwante westerse instrumenten. De taak van de sarangispeler is het de improvisaties van de zangers op de voet te volgen.

Muziek uit Pakistan

De klassieke muziek van Pakistan verschilt niet van de klassieke muziek van Noord-India; beide behoren tot dezelfde muzikale traditie en cultuur en de grenzen tussen beide gebieden zijn alleen van politieke aard. Deze Indo-Pakistaanse muziek kent een grote verscheidenheid.

Fundamenteel voor een begrip van de klassieke muziek zijn de begrippen 'raga' en 'tala'. Een raga is een melodisch patroon gebaseerd op vijf, zes, zeven of meer noten in de octaaf. De karakteristieke eigenschappen van een raga liggen in het gebruik van deze noten in verschillende combinaties en permutaties in een bepaalde volgorde. Iedere raga heeft een bepaalde stemming of gevoelswaarde, beïnvloed door het uur en het seizoen van de uitvoering en de verbeelding en het improvisatie-vermogen van de musicus. Het ritmisch patroon van de klassieke muziek heet tala en kan van lichte zowel als zware aard zijn. In theorie zijn er meer dan honderd tala's, maar in de praktijk worden er maar een paar gebruikt. De bekendste tala heet tintala, een ritmische cyclus van zestien tellen, verdeeld in vier keer vier teleenheden. Andere bekende tala's zijn ektala (cyclus van twaalf teleenheden verdeeld in driemaal vier) en jhumra, bestaande uit 14 teleenheden verdeeld 3 + 4 + 3 + 4. De vroegste vormen van vocale muziek waren de gezongen uit de Veda's. Oude klassieke vormen die nog bestaan zijn de dhruwad en de dhamar. De improvisaties bij het zingen hiervan worden beperkt door strenge regels. In de

tijd van de mohammedaanse overheersing werden vloeiender vormen van vocale muziek ingevoerd, zoals kheyal, thumri en tarana.

Kheyal betekent letterlijk verbeelding. Een belangrijk element in kheyal zijn de tana's, ritmische opeenvolgingen van noten, die in techniek en klank worden gevarieerd. Hierin ligt de kern van de kheyal-zang.

Een thumri is een compositie op basis van een gedicht, gewoonlijk over de liefde, zowel de geestelijke als wereldlijke liefde. Hierbij gaat 't er voor de zanger om muzikaal uitdrukking te geven aan zoveel mogelijke nuances en betekenissen van de tekst. Anders dan bij kheyal zijn er in thumri geen beperkingen jegens het gebruik van verschillende raga's tegelijkertijd. Het meesterschap ligt in de juiste keus van een aantal raga's en in hun vermenging tot een volmaakte harmonie met de stemming en tekst van het gedicht of vers. De meest voorkomende stemmingen of rasa's in thumri zijn karuna (medelijden) en sringara, hetgeen letterlijk erotische liefde betekent maar in de praktijk meestal de stemming heeft van een gecultiveerde minnezang.

Tarana is een vorm van vocale compositie waarin bepaalde karakteristieke klanken vooral gebruikt worden om hun ritmische en tonale waarde.

De Indo-Pakistaanse klassieke muziek begint met de alapa, een langzame uitwerking van de raga in een vrij ritme. Na de alapa volgt een zangstuk met trom-begeleiding, gebaseerd op een bandish ofwel compositie in langzaam of gematigd tempo. Het hoogtepunt wordt bereikt in de drut of vlugge kheyal, vaak in de vorm van een tarana. Bij een dergelijke opwindende climax ontstaat een wedijver tussen melodie en ritme. De zanger daagt dan vaak de begeleiders uit om zijn muzikale invallen melodisch of ritmisch te evenaren of terug te kaatsen. Dit staat bekend als sawal-jawab (vraag-antwoord).

Ratula Sen

Ustad Nazakat Ali Khan and Ustad Salamat Ali Khan.

Born in 1933 and 1935 respectively, Nazakat and Salamat Ali were initiated into the world of music by their father, Ustad (= maestro) Vilayat Ali Khan, a noted exponent of classical music of the Indo - Pakistani subcontinent (not to be confused with the well known sitar player, Ustad Vilayat Hussain Khan). These two artistes belong to the Shyam Charausi gharana, a musical tradition which specialises in the rendering of the raga's in a very strict and accurate form, laying emphasis on two particular types of embellishments, called gamak and pukar. Gamak is the art of singing consecutive notes in a continuous way with a special modulation of the voice. Pukar means singing in the form of invocation.

The compositions which they usually sing date back to many hundreds of years, and have in them couplets in Persian and Urdu. These couplets were either in praise of God (Allah) or the king under whose patronage the composer thrived. In the light classical sphere, their thumri's have a distinct romantic touch and their choice of raga's for their compositions is always in excellent harmony with the text.

Nazakat and Salamat Ali Khan made their successful debut in this country last year when they gave a series of performances, including the radio and television. Widely travelled all over India, Pakistan and England, Nazakat and Salamat Ali have also performed in Iran and Afghanistan, where they were given official recognition by the Shah of Iran and the King of Afghanistan.

Ustad Shaukat Hussain Khan and Ustad Ghulam Mohammed Khan.

Shaukat Hussain Khan learnt the art of tabla playing in the style of the Punjab gharana, from Ustad Kadir Bux, who was also the teacher of Alla Rakha, the well known accompanist of Pandit Ravi Shankar. Ustad Shaukat Hussain is widely in demand in all important music conferences in India and Pakistan, and is a frequent performer for Radio Karachi, Pakistan.

Ustad Ghulam Mohammed Khan, the fourth man in the ensemble, who accompanies on the sarangi, belongs to the Delhi gharana, and learnt from Ustad Chand Khan. Versatile in both accompaniment and solo performances, Ghulam Mohammed excels really in thumri playing. Ghulam Mohammed Khan has travelled widely all over India, Iran, Pakistan, Afghanistan, and is a performer from Radio Karachi, Pakistan and All India Radio, Delhi.

The Instruments.

Tanpura is a four stringed instrument of the lute family, used as a drone in Indo - Pakistani classical music.

Svaramandala is a kind of zither, where the strings are tuned to the scale of the raga. Used as a supporting instrument to emphasise the notes of the raga it is played by plucking the strings with plectra attached on the fingertips. In the ensemble, Nazakat Ali plays the tanpura and Salamat Ali the svaramandala.

Tabla is a pair of drums played with the bare hands. With the left hand, deep tones of varying pitch can be produced on a kettle drum of metalware, known as banya. The right hand plays higher and sharper tones on a longish wooden pot drum, called tabla. As the skins are specially prepared with black tindre paste, a great variety of sound effects can be brought out on these drums.

Sarangi is a bow instrument, having three main strings of guts varying in thickness and about 38 metal sympathetic strings under the main strings, tuned to the scale of the raga to produce rich vibrating tones. The notes are produced by sliding the fingernails against the sides of the main strings and not by pressing on top of them. The sarangi player has to follow closely the improvisations of the singers.

Classical music from Pakistan

Pakistani classical music does not differ from North Indian classical music because both are a part of the same musical tradition; the division between North India and Pakistan being only political, not cultural. Indo-Pakistani music has a great diversity, as great and diverse as the countries themselves. Fundamental to the classical music is the understanding of the terms raga and tala. A raga is a melodic pattern based on five, six, seven or more notes in the octave. The characteristic quality of a raga however lies in the use of these notes in various permutations and combinations in a certain progression. Every raga has a certain mood or sentiment, hour and season of performance, the presentation of which depends on the artiste's imagination and his power of improvisation.

Tala is the rhythmic pattern of classical music, and can be both in a light or heavy vein. In theory, there are more than hundred tala's, but in practise only a few are used.

The earliest forms of vocal music known were the chants from the Veda's. Some of the oldest classical forms still existing are dhrupad and dhamar. The improvisation in dhrupad and dhamar is limited by very strict rules. In the time of the Muslim rule, more fluid forms of vocal music were introduced, like the kheyal, thumri and tarana. Literally kheyal means imagination. In kheyal there is the use of rhythmical successions of notes, varied in technique and sound which are known as tana's, and in them lies the real crux of kheyal singing.

A thumri is a composition often consisting of a poem or couplet, the subject matter of which is usually love, both spiritual and non spiritual. The life of thumri singing lies in the art of conveying musically as many different meanings of the text as the singer can, depending on the artiste's imagination and capacity. Unlike kheyal, in thumri there are no limitations in the use of different raga's at the same time, but the real mastery lies in the proper choosing of a number of raga's and blending them into perfect harmony with the mood and text of the poem or couplet. The common moods or rasa's used in thumri's are karuna which is compassion, and srngara which literally means erotic love, but in practise usually conveys a mood of cultivated flirtation.

Tarana is a form of vocal composition where certain characteristic syllables are used mainly for their rhythmical and tonal value.

Indo-Pakistani classical music begins with the alaoa, a slow elaborati of the raga in free rhythm. The performance after the alapa is sung to the accompaniment of drums and is based on a bandish or composition in either slow, medium slow or fast tempo. The words of the composition are usually in close harmony with the mood of the raga in which it is sung. A composition in slow tempo is known as vilambit kheyval. One in medium slow tempo is called barabar kheyval. The final climax is reached in the drut of fast kheyval, which can often be in the form of a tarana. At these frenzied moments, a competition of melody and rhythm takes place. In vocal music, the singer usually presents a particular improvisation which is reciprocated on the accompanying instruments. This is known as sawal - jawab (question - answer).